

Tako smo, eto, shvatili Kristovo oružje: vjeru, ljubav i ustrpljivost na primjerima Estere i Joba. Naša se borba sastoji da ustrajemo u vjeri, a naša pobjeda da živimo u ustrpljivosti. I današnje liturgijsko slavlje, na čijem početku stoje strahote velike duhovne borbe, i odjekuje zov »K oružju!« pomalo se sasvim stišaje u pouzdanju u spasonosnu Božju ljubav i u pobjedu Kristove ustrpljivosti u nama koju smo mi kao istinsku »hranu besmrtnosti« s oltara njegove žrtve primili.

EMILIJANA LOEHR

PABIRCI PO JEDNOJ PASTORALNOJ ANKETI O VJERSKOJ POUCI

U jednoj našoj dijecezi provedena je bila prije nekoliko godina među dijecezanskim klerom anketa o problemu katehizacije, odnosno vjerske pouke djece i odraslih. Službena anketa: na nalog Ordinarijata.

Svi su župnici morali da u pismenom elaboratu iznesu svoja opažanja, iskustva i prijedloge s toga područja, a onda da taj svoj elaborat dostave jednom od svećeničkih kolega koji je za svaku dekaniju bio od dekana određen za dekanij-skog, koronskog, izvjestitelja. On je morao sve elaborate i mišljenja iz dekanije konferirati i izraditi o njima jedinstven i pregledan referat koji je najprije bio pročitao i prodebatiran na dekanijskoj koroni a zatim sa svim priložima poslan na Ordinarijat među drugim koronskim aktima.

Anketa, kao i većina drugih anketa, nije razumije se probleme riješila ni teoretski ni praktično. A nije rezultirala ni jedinstvenim mišljenjem. No zato je problem otvorila u svoj njegovoj širini i svim njegovim aspektima. I iznijela je na tapet vrlo interesantan material i puno aktualnih pa i korisnih opservacija.

Svi su se župnici složili u tom da je vjerska pouka puka kod nas danas slaba i manjkava. Jednako među starijim svijetom koji ni sam, pa ni kad je u mlađim godinama pohađao školsku katehizaciju, nije nikada bio solidno poučen u vjeri i čije je vjersko znanje, i u koliko ga ima, primitivistično i površno, bez razumijevanja i primijenjenosti, kao i među onim mlađim, koji je, sa dokidanjem školske katehizacije praktično ostao uopće bez ikakve sustavne vjerske pouke.

Prava katehizacija omladine nije, skoro nigdje, ozbiljno ni organizovana: i gdje su župnici nešto poduzimali, sve su to, više manje, bili samo eksperimenti i improvizacije; niti ima u obuci konstantnosti i kontinuiteta, ni sistema, ni evidencije, ni udžbenika. Ostajalo je od reda u granicama apsolutnog minimuma. A ni za taj minimum ne pokazuju ni roditelji ni djeca puno interesa. Mladež je desinteresirana i apatična; roditelji bez osjećaja za kršćansku i roditeljsku odgovornost. Kućne pouke skoro ni nema. Kriteriji koji se u praksi primjenjuju najniži su što mogu biti. Roditelji misle da su djeca dobila dosta ako od vjere znadu onoliko koliko znadu — znadu ili ne znadu — i oni. Svi su im materijalni interesi preči od vjerske pouke: na selu je preče da dijete pase stoku nego da ide na vjeronauk; u gradu je preče da pohađa muzičku školu nego vjeronaučnu obuku. Vjerski indiferentizam i kriptokršćanstvo prevladavaju sve više. Nečijoj je djeci daleko u crkvu; nečija će ozepsti: nemaju dobre obuće i odjeće; nečija moraju učiti za školu; nečija »ne smiju« na vjeronauk. U postotcima pohod je (redovite) katehizacije više nego žalostan: u gradovima ne dolazi na nju, poprijeko ni deset posto djece a na selu je postotak često još i manji. Od godine do godine odazivlju se djeca sve lošije. Školska mladež dolazi slabo, učenici u privredi još slabije; ženske mladeži bude malo, muške skoro nimalo. Praktično se na većini župa sva vjerska pouka djece svodi na nekoliko tjedana — a negdje ni toliko — pouke za prvu svetu pričest. S tim se roditelji još mire, ali s tim se i zadovoljavaju. Kad se dijete prvi put pričesti, s njegovim je vjerskim prosvjećivanjem gotovo. A dakako da se rezultat toga prosvjećivanja već za koju godinu kod najvećeg broja djece — one, kojoj ni roditelji ne prakticiraju — svede na nulu. I molitvenu i sakramentalnu nulu.

Svi župnici uviđaju da bi se nešto moralo učiniti. Ali svi, više manje, i priznaju da se faktično vrlo malo čini. Bespomoćni smo i pesimistični. Fatalistički se mirimo sa situacijom. Ne pokazujemo nikakve ambicije ni inicijative. Čekamo samo na direktive i gotove recepte odozgor. Katehiziramo neredovito, preko volje, bez plana, bez elana, kampanjski, bez priprave, sistema i evidencije. I anketa je to pokazala. Ima svećenik pa ne vide ni potrebe ni mogućnosti da se u vjerskoj pouci pođe dalje od prvopričesničke pouke. Mnogi uopće ne drže katehetskih propovijedi. Mnogi zanemaruju i one tradi-

cionalne, teoretski još od davnine ozakonjene, forme elementarne katehetske pouke u crkvi: zajedničkim recitiranjem molitava pod službom Božjom i tumačenjem katekizma sa oltara, prije mise ili iza propovijedi.

Anketa je dobro i općenito uočila sve momente, koji otežavaju situaciju. Svi ih učesnici ankete skoro identično i formuliraju. Glavni su: udaljenost naselja od crkve, poljski radovi, masovna uposlenost i seljačkog svijeta u industriji, oskudna obuća i odjeća djece, nepodesne prostorije, nedovoljan broj svećenika, manjak udžbenika, plana, programa, jedinstvene metode, često mijenjanje rasporeda i preopterećenost gradivom u javnim školama, umjetne vanjske smetnje, nezakonita presija, opća zaplašenost, nova naselja i kolonije bez crkve i bez pastve, loš uticaj okoline, sport, a prije svega nemar, apatija, materijalizam, s jedne strane onih objesnih, a s druge onih pauperizovanih.

Pitanje mjesta za katehizaciju diktiraju — to više manje svi priznaju — prilike. One nas gone u crkvu. Neki to smatraju pozitivnim (sakralna atmosfera, mogućnost zorne obuke), drugi negativnim (profanacija svetoga mjesta, skučenost u komunikativnosti i živosti predavanja, nemogućnost loženja): oni preferiraju sakristiju ili dvoranu, ako postoje i ako su dovoljno prostrane.

Najteže je za katehizaciju naći zgodno vrijeme: vrijeme koje bi odgovaralo i svećeniku i djeci. Radnim danom teško je dobiti djecu — to je moguće samo u gradovima i na malim župama, s jednom školom; nedjeljom seoska djeca još najlakše dolaze, gradska najteže, zbog priredaba i izleta ali zato je nedjelja nezgodna za svećenika koji taj dan i bez toga ima najviše pastoralnoga posla. U praksi se sve svršava tim da se katehizacija radnim danom malogdje i drži; ponegdje se drži nedjeljom, između rane i pučke mise, iza pučke mise ili poslije podne, ali, razumije se, kratko i površno; najčešće se ne drži nikako, osim — na seoskim župama većinom pod školskim praznicima — pokoji tjedan na godinu, skupa sa pripravom za prvu svetu pričest. U pojedinim slučajevima ima, dakako, i drukčije prakse, već prema lokalnim prilikama i pastoralnom elanu župnika, ali i tada se to skoro uvijek radi na način rudimentaran i nedovoljan; ponajviše »na starinsku«: u vrijeme korizmenih i adventskih ispovijedanja) ispitivanje i dijeljenje »ispovjednih cedulja«), kod krštenja, krizme, zaruka, kumovanja, pri pohađanju bolesnika, kod

blagoslova kuća, iza zornica, iza Puta križa, pod svibanjskim pobožnostima, i sl. Posve je malo župa, gdje se katehizira redovito, po sistemu, po grupama, uz uporabu modernih sredstava (pjevanje, skioptikon, slike, izložbe, javni ispiti, dječje i školske Mise). Neki revniji seoski župnici ekskuriraju, u ljetno doba, po selima i grobljima u svrhu lokalne katehizacije. Gdje je revnost bila izvanredna, polučila je i izvanredne uspjehe. I brojčane.

Svi župnici traže da se izrade i izdaju jedinstveni obiteljski katekizmi, veći i manji, veći za roditelje, manji za djecu, sa slikama i praktičnim poukama; jeftini i u dovoljnu broju. Dotadašnji katekizmi većinu župnika kao da nijesu zadovoljavali: svakomu nalaze neki prigovor; u svakomu je, vele, drukčiji raspored i raspodjela; svaki ima drukčije tekstove (pitanja i odgovore). Ne mogu se ni dobiti i ako ih i roditelji i djeca puno traže. Velika je, ističu, i hitna potreba da se pitanje jedinstvenih udžbenika već jednom riješi. Pri tiskanju novih udžbenika trebalo bi konzultirati i kler iz pastve i, eventualno, raspisati konkurs i imenovati redakcionu komisiju. Potreban bi bio i stručni katehetski priručnik za svećenike s programom i katehezama. I bibliju bi trebalo nanovo štampati. Na svakoj župi moralo bi biti na zalih vjeronaučnih knjiga kako bi ih župnici mogli i pozajmljivati pred korizmu i za zaručnički ispit. Za pouku u višim školama valjalo bi, uz druge udžbenike, tiskati i liturgiku i crkvenu povijest. Samo bi ta crkvena povijest morala biti savremena: bez opterećenja danas neaktualnim materijalima o starim herezama.

Palo je i originalnih prijedloga: da se periodično katehizira i po staleškim skupinama, da se i kumovi kod krštenja i krizme podvrgnu ispitu iz kršćanskog nauka, da se na stalne dane propovijeda o dužnostima roditelja i djece obzirom na vjersku pouku, da se drže vjeronaučni roditeljski sastanci sa izvještajem župnika o djeci i sa zajedničkim pretresanjem svih problema katehizacije, da se prije velikih ispovijedi drži zajednički ispit savjesti, da se uvede »Nedjelja kršćanskog nauka«, a eventualno i »Očinski dan« i »Materinski dan«, da »katehisti« katehiziraju na seoskim zimskim sijelima, odnosno da se organizira neka vrst vjeronaučnih »čitalačkih grupa«, da se po gradovima drže posebne đačke Mise sa recitiranjem vjeronauka i sa vjerskim poukama i konferencijama, da se neki svećenici specijaliziraju za katehizaciju, da se opet uvede

sistem samostalnih kateheta, da se izradi statut za sestre-katehistkinje.

Anketa je, eto, kako se vidi, glavno pitanje ostavila u zraku i neriješeno: pitanje sustavne katehizacije djece, školske i neškolske. I danas je ono kod nas, u nacionalnim razmjerima, još posve otvoreno. Uza svu njegovu urgentnost nitko ga ozbiljno ne rješava. A ipak su preduvjeti za njegovo rješavanje zadnjih godina puno povoljniji nego prije. Danas, na primjer, pitanje udžbenika nije više problem. Nema zapreke, da se štampaju: bilo u novoj obradi, bilo kao nova izdanja predratnih udžbenika. Apologetiku već imamo (Dr Janko Oberški: »Temelji katoličke vjere, apologetika za srednjoškolce«, 400 Din., Salezijanci, Zagreb V, Omiška 2/2), a najavljen je bila i »Mala liturgika svete Mise« (Dr I. Baur, 200 Din., Nadbiskupsko bogoslovsko sjemenište, Zagreb, Kaptol 29.). A dosta je izašlo i inače dobrih apologetskih, liturgijskih, pa i socioloških i crkveno-povijesnih knjiga, monografija i brošura. Za nižu vjeronaučnu obuku uglavnom već imamo sve što nam treba. »Mali katekizam« od Dr. Ivana Pavića, 160 str., 200 Din., sa »Uputama vjeroučitelju«, 80 str. 150 Din. Istarsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Pazin, Gupčeva 2); »Kršćanski nauk« od Kornfeind-Kolareka, 120 Din. Zagreb), Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Trg kralja Tomislava 21.); »Katolički katekizam« (veliki), izdanje »Blagovijesti« (prijevod sa slovenskoga), 180 Din. Beograd, (Nadbiskupski Ordinarijat, Svetozara Markovića 20.); »Biblijska povijest Staroga i Novoga Zavjeta« od Dr. Janka Oberškoga, 300 Din. (Hrv. književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21.). Imamo i Deharbov »Mali katekizam«, za kojim smo toliko uzdisali: izdala ga je, u najmanjem formatu i uz cijenu od samo 60 Din., pod naslovom: »Kršćanski nauk - Mali katekizam«, Pastoralna biblioteka Profesorskog zbora franjevačke teologije u Sarajevu, Nurije Pozderca 6. Možemo ga masovno gurati u narod i među djecu. Baš kao i »Molitve i istine«, što ih je, uz cijenu od 40 Din. izdao Biskupski Ordinarijat u Đakovu (Strossmayerov trg 6.). Imamo i dosta katehetskih pomoćnih knjiga za svećenike. Osim starijih izdanja (»Metodički priručnik kršćanskog nauka«, 220 Din., Nadb. duh. stol, Zagreb I., Kaptol 31.; Castegnaro-Camerlatto: »Katekizam za odrasle«, u svescima, Franjevački samostan, Zagreb, Kaptol 9.; Wolpert: »Kratke kateheze«, svezak 350 Din., Franjevački samostan Gospe Lurd-

ske, Zagreb, Vrbanićeva 35.; »Nauka o sv. sakramentima, kateheze za odrasle« od o. fra Ante Sekeleza, Split, Bulatova poljana 3.; J. Kronerwörther: »Prva vjerska pouka« i »Druga vjerska pouka«, »Kateheze o temeljnim istinama katoličke vjere«, 450—500 Din, Biskupski Ordinarijat, Đakovo; »Sveta Misa«, kateheze, 100 Din., bogoslovi, Đakovo, Strossmayerov trg 5., brojni katehetski materijali i dokumentacije Katehetskog ureda Bisk. Ordinarijata u Đakovu) može u tu svrhu izvrsno poslužiti »Katolički katekizam« njemačkih biskupija, djelo klasično, moderno, prevedeno na sve svjetske jezike, što ga je nedavno izdala Pastoralna biblioteka Prof. zbora franjevačke teologije u Sarajevu (Nurije Pozderca 6.), u vrlo dobrom prijevodu Dr fra Ignacija Gavrana (600 Din). Ta se knjiga može mirno dati u ruke i inteligenciji, i konvertitama za samostalno proučavanje.

I pitanje prostorija konačno je skinuto s dnevnoga reda. Po najnovijim republičkim zakonima o pravima vjerskih zajednica može se, gdje je god potrebno, odrediti prostorija za službu Božju pa prema tomu i u njoj držati katehizacija.

Vanjskih poteškoća nema da se katehizacija djece i omladine sistematizira. Valja samo da se kleru dadnu mjerodavne upute, da se stvar regulira sa stručne strane i da se vodi evidencija i nadzor. Nema u principu poteškoća ni za imenovanje samostalnih kateheta: treba samo regulirati jurisdikcijsku i materijalnu stranu problema. A mogu se postaviti, odnosno izabrati, i katehetski referenti po dekanijama: svećenici koji su se istakli u organizaciji vjerske pouke u svojoj župi pa bi im se stavilo u dužnost da evidentiraju i koordiniraju katehizaciju i u čitavoj dekaniji kao neke vrsti katehetski instruktori i specijalisti.

U jednoj je stvari, međutim, anketa donijela i posve pozitivne rezultate. I to s prilično jednostudnosti, uvjerljivosti i realizma. Pokazalo se da se pouka odraslih u elementarnom obliku može vrlo lako i bez poteškoća provoditi, odnosno oživjeti i pomladiti. Na temelju starih iskustava. U prislanjanju na službu Božju, na korizmenu ispovijed, na zaručnički ispit. Barem na seoskim i seosko-gradskim župama.

Evo nekoliko od tih prijedloga:

1. Pod svakom od glavnih Misa na nedjelje i zapovjedne blagdane izrecitirat će se ili na početku pod pristupnim molitvama i dalje do poslanice (ako je Misa tiha), ili na koncu iza blagoslova i dalje (ako se pod Misom pjeva), zajednički i pola-

gano, pod vodstvom određenog predmolitelja ili predmoliteljice (na pr. časne sestre): »Očenaš«, »Zdravo Marijo«, »Slava Ocu«, »Zdravo Kraljice«, Vjerovanje, 7 sv. sakramenata, 10 zapovijedi Božjih, 7 glavnih grijeha, 5 glavnih istina, molitva prije i poslije ispovijedi (unificirana, dakako: i tu smo već djeci naturili razne formule koje i dijete i svećenika u ispovjedaonici stavljaju u nepriliku, osobito kad se dijete ispovijeda u stranom kraju), kratak čin vjere, ufanja i ljubavi i, kod pučke Mise, »Andeo Gospodnji« ili »Kraljice neba«.

2. Svake nedjelje i blagdana župnik će, pod svim Misama na kojima se propovijeda, iza propovijedi pročitati i kratko protumačiti dva tri suvisla pitanja iz katekizma (Kršćanskoga nauka) a zatim će ih prema formulaciji iz katekizma glasno ponoviti (izrecitirati) zajedno s vjernicima: najprije pitanje a odmah zatim i odgovor. To sve neka traje najdulje 10 minuta.

3. Na barem 15 nedjelja kroz godinu, po slobodnom rasporedu župnika, uzastopce ili na preskok, svećenici će u svim župskim crkvama, pod svim Misama s propovijedu, držati katehetske propovijedi, na izrazito didaktičan i sustavan način. Na dane, kad su održali katehetsku propovijed neće župnici iza toga držati običajenog tumačenja katekizma, nego će samo s pukom izrecitirati ona pitanja i odgovore iz katekizma koji se odnose na predmet propovijedi. Predmet katehetske propovijedi mora se radi kontrole upisati u župsku »Knjigu propovijedi«.

4. Na svim seoskim i seosko-gradskim župama držat će se za izvanškolsku (odrasliju) mladež (do 30. godine, odnosno do ženidbe ili udaje) katehizacija u formi opetovanja kroz prve tri korizmene nedjelje (dok još nije počelo glavno korizmeno ispovijedanje), svake godine, u najzgodnije vrijeme, dva puta na tjedan, svaki put po dva sata i to tako da se jedne godine prođu istine, druge zapovijedi, treće sredstva milosti, po jednom od »Kršćanskih nauka«. Na koncu svake katehizacije zajednički će se recitirati glavna katekizamska pitanja i odgovori iz odnosne materije te glavne molitve. Na 4. korizmenu nedjelju poslije podne, a po potrebi i narednih dana, obaviti će se za svu tu mladež, stalnim redom (na pr. po selima), ispit iz ponovljene materije, na temelju kojega će se svakome pojedincu izdati potvrda (ocjena, cedulja). Ispit će se, za razliku od pouke, koja treba da bude što svestranija i što praktičnija i da se osvrće na sve aktualne probleme vjer-

skoga života i prakse, ograničiti samo na bitne stvari (katekizamska pitanja) i glavne molitve.

5. Pouka zaručnika održavat će se na seoskim župama zajednički dva puta godišnje, pred glavne sezone vjenčanja, u mjesecu studenom i pred poklade, barem na dva dana, svaki put po dva sata. Uz posebnu pouku o staleškim, bračnim i roditeljsko-obiteljskim dužnostima, recitirat će se svaki put pod konac pouke glavni odgovori iz katekizma i glavne molitve i obrasci a zaručnici će onda individualno polagati ispit iz vjeronauka, kod prstenovanja ili pred vjenčanje. Ispit će se i tu, za razliku od pouke, ograničiti na najbitnije.

Zaručnicima koji nijesu prisustvovali zajedničkoj pouci ili nijesu na njoj zadovoljili, a tako i zaručnicima u gradovima, dat će župnik uvijek barem »Mali katekizam« (ili koji molitvenik s Malim katekizmom) i obavezat će ih (osim u sasvim izvanrednim prilikama) da glavne odgovore i molitve nauče napamet za individualni zaručnički ispit.

6. Prva nedjelja u mjesecu rujnu slavit će se svake godine kao Nedjelja kršćanskog nauka. U svim župskim crkvama propovijedat će se taj dan o koristi, potrebi i dužnosti temeljite vjerske pouke djece i odraslih, s apelom i na mladež da na pouku redovito dolazi i u njoj ozbiljno sudjeluje i na roditelje da djecu i sami poučavaju i revno šalju na crkvenu vjeronaučnu obuku. Djeca će taj dan imati u crkvi posebno počasno mjesto a pod misom će se pokupiti prilozi za nabavu katehetskih materijala a napose za nabavu katekizama i molitvenika siromašnim učenicima i učenicama. Isto će se tako taj dan posebno preporučivati i prodavati i knjige i tiskanice zgodne za pouku i čitanje u katoličkim obiteljima.

Cini nam se, da bi se neki od ovih prijedloga mogli lako i s korišću realizirati u mnogom našem kraju. Osobito ona dva o redovitoj recitaciji katekizma i molitava u vrijeme nedjeljne i blagdanske službe Božje. Ne predstavljaju nikakva posebna tereta ni za svećenika ni za vjernike, a osigurali bi minimum vjerskoga znanja barem onima od vjernika, koji dolaze nedjeljom i blagdanima k Misi. I to odmah, već sada dok još uvijek čekamo na šire i autoritativnije akcije i direktive.

Zato smo i popabirčili po ovoj anketi koja je, nažalost, još uvijek i iza dosta godina aktualna!

DR ČEDOMIL ČEKADA